

TUTKIVAN TAITEILIJAN HULLUUDESTA

Kuvataiteilija Jyrki Siukonen on ensimmäinen Kuvataideakatemiasta väitellyt taiteen tohtori. Kuvataideakatemian tohtorinkoulutusohjelmaan otettiin vuonna 1997 kuusi taiteilijaa, joilla kaikilla oli jo olemassa vahva taiteellinen identiteetti. Siukosen valmistumista nopeutti se, että hänellä oli opintojen alusta lähtien selkeä tutkimussuunnitelma sekä kokemusta kirjoittamisesta. Yhtenä alan ongelmana Siukonen pitääkin sitä, että hyvällä kuvataiteilijalla ei välttämättä ole tohtorin tutkinnon edellyttämää koulutusta laajan opinnäytteen kirjoittamiseen.

– En usko, että taiteen tohtorin tutkinto on minulle taiteen maailmassa mikään erityinen meriitti. Tutkinnon myötä en muuttunut taiteilijana yhtään paremmaksi. Sen sijaan pätevädyin kyllä tutkijana. Onkin mielenkiintoista nähdä, saako taiteen tohtorin tutkinnolla esimerkiksi rahoitusta tieteellisen työn tekemiseen. Nähtäväksi jää, otetaanko minut akateemisessa maailmassa vakavasti tutkijana, toisin sanoen mittautuuko tutkintoni samalla tavalla muiden tutkintojen kanssa.

Siukosen mukaan taiteen tohtoreista käyty julkinen keskustelu maassamme palautuu kysymykseen siitä, kuka saa käyttää tohtorin titteliä. Toisaalta akateeminen puolustusreaktio tohtorin tutkintojen myöntämisen perusteista ei ole ainoastaan suomalainen ilmiö, vaan keskustelua käydään maailmalla laajemminkin. Siukoselle taiteen tohtorin tutkinnosta jäi käteen enemmän kysymyksiä kuin valmiita vastauksia. Hän onkin parhaillaan kirjoittamassa aiheesta julkaisua otsikolla *Tutkiva taiteilija*.

– Ongelmia saattaa syntyä silloin, kun kuvataiteilija asettuu tutkijaksi ja tutkimuksen kohteena on hänen oma tuotantonsa. Tällöin tutkitaan sitä, mitä tehdään, ja tehdään samalla sitä, mitä tutkitaan. Tilanne on noidankehä, joka voi kyllä sinänsä tuottaa kiinnostavaa materiaalia taiteilijan psyyken avaamiseksi.

Siukosen omana lähtökohtana oli tehdä tutkimusta, joka ei toimisi pelkästään taiteilijan henkilökohtaisena puheena. Toisaalta hän myöntää, että taiteilija voi kirjoittaa itsensä tekstiin tavallista näkyvämmiin.

– Omassa tutkimuksessani, joka käsittelee 1900-luvun alkupuolen kuvataidetta ja lentämistä, olennaista oli tutkijan samaistuminen tutkimuksen kohteena oleviin taiteilijoihin. Lisäksi rakensin työhöni taiteilijan vapaudella dramaattisen kaaren sekä käytin jonkin verran vapauksia väitöskirjani muodossa verrattuna esimerkiksi perinteiseen taidehistorian tutkimukseen. Lähtökohtani kuitenkin oli, että tohtorityöni kirjallisen osuuden tulee toimia pätevässä tutkimuksena myös akateemisessa maailmassa.

Siukosen mukaan hänen kaksiosaisessa opinnäytteessään painopiste kallistui kirjoitetun tekstin puolelle. Väitöskirjan toinen osa-alue muodostui kolmesta näyttelystä.

– ”Väitöskirjani” muodostuu kahdesta eri työstä, jotka ovat molemmat omalakisia. Tekstiosuus jää elämään kirjallisena teoksena ja toisaalta työhöni liittyvät taideteokset pärjäävät niin ikään omillaan. Työni nostikin esiin kysymyksen näiden osien keskinäisestä suhteesta. Löytyykö niille muuta yhdistävää tekijää kuin minä? Pidän kuitenkin kokonaisuutta kohtuullisen onnistuneena. Oman tekemisen aktiiviseen keskittynyt tutkimus tuottaa epäilemättä taiteellisempia tuloksia, mutta millainen on tutkimuksen hyödynnettävyys sen jälkeen. Käykö niin, että taiteellinen tutkimus päättyykin tuottamaan lisää taideteoksia kirjallisessa muodossa?

TAIDETEOSTEN ARVIOINTI TIEDEMAAILMASSA

Taideteosten akateeminen arviointi on oma ongelmansa, koska enää ei ole tarkkoja esteettisiä kriteereitä kuvataideteokselle. Kun tarkkoja mittareita taiteen mittaamiseen ei ole olemassa, ongelmaksi voi tulla väitöskirjan osana olevien taideteosten arvioitavuus. Siukonen kysyy, voimmeko arvioida taideteoksia, joiden kriteeristö on tiedemaailmassa, akateemisen maailman arvosoissa, joiden kriteeristö on tiedemaailmassa. Siukonen pohtii myös sitä, alistuvatko taideteokset sanalliselle tekstille.

– Toisaalta voidaan kysyä olisiko mahdollista kehittää jonkinlainen akateeminen kuvallisen argumentaation tapa, jolloin tutkinnon osana olevia taideteoksia tarkasteltaisiin ensisijaisesti kuvallisin apuvälinein. Tällöin tutkimuksen punaisena lankana olisi esimerkiksi luonnosten ja työvaiheen kuvaamisen avulla näyttää, kuinka lopullinen teos tarkentuu argumentaation myötä.

Siukosen mukaan maahamme tarvitaan lisää taiteen tohtoreita, jotta kuva taiteen ja tieteen välisestä varsin ongelmallisesta kentästä tarkentuisi.

– Odotan kiinnostuneena, mikä tulee olemaan taiteen ja tutkimuksen balanssi Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta valmistuvilla tohtoreilla.

Lapin yliopiston vierailevana taiteilijana Siukonen palaa ensimmäistä kertaa kolme ja puoli vuotta kestäneen väitöskirjatyönsä jälkeen taiteen tekemisen saralle. Hän on siis palannut väitöskirjansa irrationaalisen puolen pariin. Tiedekunnassa hän pitää muutamia luentoja sekä valmistaa näyttelyä.

– Lapin yliopiston vierailevana taiteilijana minulla on tilaisuus liikkua taiteen tekemisen ideaalilla tasolla. Täällä voin aloittaa puhtaalta pöydältä ja rakentaa näyttelyä, johon ei liity minkäänlaisia paineita. Olen iloinen, että olen voinut palata pitkän kirjoittamisrupeaman jälkeen sanattoman tekemisen alueelle, jolla voi olla omalla tavallaan ”hullu” ja vapaa. Teksti: Olli Tiuraniemi

JYRKI SIUKONEN

- ▶ Kuvataiteilija
- ▶ Asuu ja työskentelee Tampereella ja Rovaniemellä
- ▶ Syntynyt Tampereella 1959
- ▶ Debytoi taiteilijana Nuorten kansainvälisessä taidegraafikan biennaalissa Vaasassa 1982
- ▶ Valmistunut taiteen tohtoriksi Kuvataideakatemiasta 2001.

Jyrki Siukonen toivoo, että kaikkea hulluutta ja sen mahdollisuutta ei siivottaisi pois taiteesta ja taiteen tohtorin tutkinnosta. Sanattoman tekemisen alueella kun voi olla omalla tavallaan vapaa. Jyrki Siukonen, 2002. Lapin Kansan kuva-arkisto. Kuvaaja Veli-Jukka Mustajärvi.

Edellinen aukeama (vasen sivu): Jyrki Siukonen, Se suuri mato, 2002.
Messinki, kupari, rauta. Jenny ja Antti Wihurin rahaston kokoelma.
Kuvaaja Rauno Träskelin.

Edellinen aukeama (oikea sivu): Jyrki Siukonen, Pylväs, 2002.
Maalattu teräs ja puutuoli. Kuvaaja Jyrki Siukonen.

Vasemmalla: Jyrki Siukonen, Drop of Water, 2002. Öljyväri vanerilla.
Kuvaaja Jyrki Siukonen.

Oikealla: Jyrki Siukonen, Drop of Fire, 2002. Öljyväri vanerilla.
Kuvaaja Jyrki Siukonen.

Jyrki Siukonen, Dogestan, 2002.
Puu, kangas ja lanka. Kuvaaja Jyrki Siukonen.